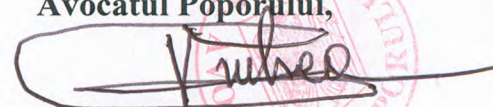

Aprob,

Avocatul Poporului,

Victor Ciorbea

RAPORT

privind vizita desfășurată la Penitenciarul București Rahova

Sumar:

Prezentul Raport, întocmit ca urmare a vizitei la Penitenciarul București Rahova, este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei
2. Constatările rezultate din vizita efectuată
3. Recomandări

1. Cadrul general și organizarea vizitei

În temeiul art. 14 alin (1) și al art. 29⁷ alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, la data de 30 martie 2017, a fost efectuată o vizită la Penitenciarul București Rahova.

Obiectivele vizitei au vizat: verificarea respectării procedurii acordării permisiunii de ieșire din penitenciar în cazul participării persoanelor condamnate la înhumarea soțului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică; examinarea cazurilor de suicid din penitenciar și implicit verificarea informațiilor prezentate în mass-media, în legătură cu care instituția Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu, referitoare la cazul unui deținut care s-a spânzurat, ca urmare a refuzului conducerii penitenciarului de a-i permite să participe la înmormântările soției, copilului și fratelui său.

La efectuarea vizitei au participat reprezentanți ai Domeniului privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului, respectiv doamna [redacted] - expert, doamna [redacted] - consilier, domnul [redacted] - psiholog consilier, precum și domnul [redacted] - medic desemnat de Colegiul Medicilor din România, domnul [redacted] reprezentant al Organizației Neguvernamentale AEPADO.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată

Vizita a debutat cu discuții purtate cu reprezentanții Penitenciarului București Rahova și cu personalul de specialitate din cadrul unității penitenciare (medici, psiholog, asistent social, educator), după care au avut loc întrevederi cu persoane private de libertate aflate în custodia penitenciarului, alese în mod aleatoriu, respectiv: deținuți cu risc suicidar, deținuți care au beneficiat sau li s-a refuzat permisiunea de ieșire din penitenciar, o parte din colegii de cameră ai deținutului care s-a sinucis, deținuți care din proprie inițiativă au dorit să se adreseze echipei de vizită.

Cu privire la persoanele private de libertate cu risc suicidar, din informațiile obținute în timpul vizitei a rezultat că unele dintre acestea au avut episoade repetate de auto-agresiune

în istoricul personal. Inclusiv la data vizitei, în cadrul întrevederilor, unele persoane private de libertate au prezentat ideea suicidă și stări psihice deprimante, fapt ce impunea de urgență o gestionare clinică-terapeutică a acestor cazuri. Referitor la gestionarea cazurilor deținuților cu risc suicidar ridicate menționate, specialiștii biroului de educație și asistență psihosocială au întreprins demersuri pentru internarea lor în cadrul secțiilor de specialitate ale Spitalelor Penitenciar, însă **deseori solicitările nu primeau răspuns și măsurile nu se îndeplineau în timp util.**

Cât privește persoanele care au beneficiat de permisiunea de ieșire din penitenciar pentru participarea la înhumarea unei rude, acestea au declarat că au respectat condițiile impuse de penitenciar, depunând documentele solicitate.

Din întrevederile cu reprezentanții Penitenciarului București Rahova și din studierea documentelor puse la dispoziție echipei de vizită **au rezultat următoarele:**

A) acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea persoanelor condamnate la înhumarea soțului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică și cazul prezentat de mass-media, referitor la deținutul care s-a spânzurat, ca urmare a refuzului conducerii penitenciarului de a-i permite să participe la înmormântările soției, copilului și fratelui său

a) acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea persoanelor condamnate la înhumarea soțului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică

Dispozițiile legale în vigoare stabilesc că permisiunea de ieșire din penitenciar poate fi acordată persoanelor condamnate pentru participarea la înhumarea soțului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică. Permisiunea de ieșire din penitenciar **constituie o recompensă** ce poate fi acordată persoanelor condamnate care au o bună conduită și au dovedit stăruință în muncă sau în cadrul activităților educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, al instruirii școlare și al formării profesionale (art. 98 alin. (1) și art. 99 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal). Reglementarea recompensei acordării

permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea persoanelor condamnate la înhumarea soțului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică este prevăzută și în Decizia nr. 443 din 24 mai 2016 privind aprobarea Procedurii de lucru pentru acordarea recompenselor pe baza Sistemului de creditare a participării la activități și programe educative, de asistență psihologică și asistență socială, activități lucrative, precum și la prevenirea situațiilor de risc, potrivit căreia această recompensă se stabilește pe o durată de cel mult 5 zile fără a fi condiționată de acumularea unui număr de credite.

La analizarea propunerilor, în vederea acordării recompensei cu permisiunea de ieșire din penitenciar, se are în vedere în ce măsură deținuții: au o conduită constant pozitivă; sunt stăruitori în muncă; participă activ în cadrul activităților educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, de instruire școlară și formare profesională (art. 213 alin. (1) lit a-c din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013).

Permisiunea de ieșire din penitenciar nu se acordă în cazurile în care deținuții se află în una dintre următoarele situații: nu prezintă suficientă încredere că nu mai comit alte infracțiuni; sunt cercetați sau urmăriți penal în alte cauze; au pe rolul organelor judiciare cauze al căror obiect poate influența conduita și comportamentul acestora pe perioada permisiunii de ieșire din penitenciar; sunt clasificați în categoria celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului. La verificarea întrunirii condițiilor de acordare a recompensei prevăzute la alin. (1) se au în vedere și următoarele aspecte: natura infracțiunii săvârșite; durata pedepsei; regimul de executare; numărul și tipul recompenselor acordate anterior; perioada executată, raportat la durata din pedeapsă ce mai trebuie executată până la analizarea în comisia pentru liberare condiționată; istoricul infracțional; apartenența la grupări de criminalitate organizată; conduita la revenirea în penitenciar, dintr-o permisiune de ieșire din penitenciar acordată anterior; comportamentul avut înainte de arestare și modul în care deținutul este cunoscut în comunitate; vor fi avute în vedere, cu precădere, datele din dosarul individual al deținutului; menținerea legăturilor cu membrii de familie, cu persoanele cu care au stabilite relații asemănătoare relațiilor de familie, precum și cu comunitatea; existența suspiciunilor cu privire la deținere, consum sau trafic de obiecte și substanțe interzise. De regulă, recompensa cu permisiunea de ieșire din penitenciar se acordă numai după o perioadă de cunoaștere și evaluare în cadrul aceluiași loc de deținere

de cel puțin 4 luni înaintea analizării propunerii de recompensă (art. 213 alin. (2) lit. a-d, alin. (3) și (4) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013).

Potrivit Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela), dacă circumstanțele permit, deținuțului i se poate permite să participe la înmormântarea unei rude apropiate. Administrația penitenciarului trebuie să informeze imediat deținuțul despre boala gravă sau decesul unei rude apropiate sau despre orice eveniment important. **Dacă vor permite circumstanțele, deținuțului i se poate permite să stea, sub escortă sau singur, lângă patul unei rude apropiate sau al partenerului de viață care este bolnav critic sau să participe la înmormântarea unei rude apropiate sau a partenerului de viață.**

Referitor la cererile formulate care au avut ca obiect acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea persoanei condamnate la înhumarea rudelor, conform situației puse la dispoziție de conducerea Penitenciarului București-Rahova, în perioada 2016-2017 au fost înregistrate **un număr total de 44 de cereri**, din care **32 de cereri înregistrate în anul 2016 și 12 cereri înregistrate în anul 2017.**

Din cele 44 de cereri privind acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea la înhumarea persoanelor prevăzute de articolul 99 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013, **comisia de acordare a recompenselor a soluționat favorabil 11 cereri**, toate permisiunile de ieșire din penitenciar fiind acordate pe o perioadă de 24 de ore, întrucât au fost îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

Ca motive pentru care comisia de acordare a recompenselor a respins cererile de acordare a permisiunii de ieșire din penitenciar pentru a participa la înhumarea unui membru al familiei, din cazurile examinate au fost identificate: **statutul de arestat preventiv, perioada insuficientă de cunoaștere a deținuțului sau neîndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 99 din Legea nr. 254/2013, nedepunerea fotocopiei certificatului de deces (4 cereri).**

Pe cale de consecință, nedepunerea fotocopiilor certificatelor de deces a constituit și în alte cazuri motiv de respingere a permisiunii de ieșire din penitenciar pentru participarea la înhumarea rudelor.

*b) referitor la cazul prezentat de mass-media, privind deținutul care s-a spânzurat, ca urmare a refuzului conducerii penitenciarului de a-i permite să participe la înmormântările soției, copilului și fratelui său, acesta se afla în custodia Penitenciarului București Rahova din data de **10 februarie 2017**, fiind transferat de la Penitenciarul Ploiești în vederea executării pedepsei în regim deschis, conform Deciziei Administrației Naționale a Penitenciarelor. Deținutul urma să fie analizat în comisia de propuneri pentru liberare condiționată la data de **02.02.2018**. Potrivit procesului-verbal încheiat de comisia pentru acordarea recompenselor, până la data formulării cererii de permisiune de ieșire din penitenciar, **deținutul fusese recompensat de cinci ori cu suplimentarea dreptului la pachet și vizită și nu fusese sancționat disciplinar.***

În privința informațiilor apărute în spațiul public privind depunerea unei cereri de către deținut pentru a participa la înhumarea soției și a copilului său, conducerea penitenciarului a precizat că nu a existat o astfel de cerere, întrucât evenimentele (decesul soției și copilului) s-ar fi produs anterior depunerii deținutului în penitenciar.

În data de 6 martie 2017, deținutul a depus o primă cerere în acest sens, solicitând să fie sprijinit în desfășurarea procedurii privind acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar, întrucât a decedat fratele său. În data de 08 martie 2017, persoana condamnată a depus a doua cerere în care a oferit informații suplimentare cu privire la locul și data înmormântării fratelui său (11.03.2017, ora 11.00, Ilfov).

La data de 10.03.2017, Comisia de acordare a recompenselor, formată din 4 membri, s-a întrunit în vederea analizării a două cereri care au avut ca obiect permisiunea de ieșire din penitenciar pe motiv de deces, respectiv cererea persoanei condamnate și cererea unui alt deținut.

În urma examinării cererii persoanei condamnate la care se face referire în mass-media, **comisia a decis neacordarea permisiunii de ieșire din penitenciar, deoarece aceasta nu a depus o fotocopie a certificatului de deces** (până la ora 15.00), membrii comisiei constatând că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de dispozițiile art. 99 din Legea 254/2013 (conform procesului-verbal încheiat cu ocazia întrunirii comisiei și raportului de recompensă din data de 10.03.2017). În cel de-al doilea caz supus examinării

comisiei, comisia a decis acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru 24 ore, constatându-se îndeplinirea condițiilor legale.

De asemenea, echipa de vizită a reținut faptul că întrunirea Comisiei a avut loc la 4 zile de la primirea primei cereri a deținutului și cu o zi înainte de înmormântarea fratelui său. Având în vedere că până la ora 15.00, așa cum se preciza în procesul-verbal, persoana privată de libertate nu a făcut dovada decesului prin prezentarea unei fotocopii a certificatului de deces a fratelui său, **se ridică întrebarea la ce oră s-a întrunit comisia și când a fost semnat acest proces verbal de către toți membrii comisiei. În plus, pe rezoluția comisiei de acordare a recompenselor echipa de vizită a constatat că lipsea semnătura de luare la cunoștință a persoanei decedate.**

Conducerea Penitenciarului București Rahova a precizat că, în situația înregistrării unei cereri având ca obiect acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar, Comisia se întrunește la momentul prezentării tuturor documentelor care justifică circumstanțele producerii temeiului ce constituie obiect al acordării recompenselor. **În cazul deținutului, întrunirea comisiei a avut loc cu doar o zi înainte de înmormântare, tocmai pentru a asigura timpul necesar în vederea prezentării certificatului de deces, obligație ce a fost adusă la cunoștința deținutului. Afirmația conducerii penitenciarului nu a fost susținută de niciun document care să ateste că persoana privată de libertate a semnat de luare la cunoștință în privința acestei obligații.**

Pe cale de consecință, echipei de vizită nu i-au fost puse la dispoziție documente care să susțină faptul că persoana privată de libertate a luat la cunoștință despre necesitatea prezentării fotocopiei certificatului de deces și nici care să ateste contactarea familiei de către deținut în vederea primirii acestui document sau sprijinirea persoanei condamnate de către personalul din cadrul penitenciarului în obținerea documentului în timp util.

În cadrul vizitei, reprezentanții Penitenciarului București Rahova au susținut faptul că **deținutul nu a solicitat să fie sprijinit în obținerea certificatului de deces.** Această susținere este contrazisă, însă de faptul că, în conținutul primei cereri, **deținutul menționase în mod explicit că nu știe cum să procedeze.**

Mai mult, conducerea Penitenciarului București Rahova a precizat că nu are competența legală pentru a solicita și obține fotocopia certificatului de deces. Într-un caz similar, administrația penitenciarului a întreprins demersuri scrise la autoritățile competente pentru obținerea fotocopiei certificatului de deces (în speță, la Direcția de Evidență a Populației-Serviciul de stare civilă din cadrul Primăriei Municipiului București), însă documentul solicitat nu a fost eliberat, invocându-se că un astfel de document, potrivit Legii nr. 119/1996 cu privire la actele civile, republicată, se eliberează numai personal sau prin mandatarea unei persoane care să-l ridice, iar penitenciarul nu este instituție abilitată să obțină un astfel de document.

Cu privire la contactarea familiei în vederea obținerii fotocopiei certificatului de deces de către persoana privată de libertate, din consultarea listei apelurilor telefonice, s-a constatat, că persoana condamnată, **în perioada 06-10.03.2017** (deci de la data depunerii primei cereri și până după întrunirea comisiei, respectiv ora 17.37) **nu a efectuat niciun apel telefonic**. Această afirmație este confirmată și de lista soldului, care în perioada 06.03-10.03.2017 era 0,00 lei. Menționăm că, începând cu data de 10.03.2017, deținutul a primit prin mandat poștal creditul de 50, 00 Ron și a efectuat mai multe convorbiri telefonice. De asemenea, **în perioada 06-10.03.2017, deținutul nu a primit nicio vizită**.

Concluzii:

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Hotărârea din 6 decembrie 2016, cauza Kanalas împotriva României) a subliniat faptul că în practica națională, instanțele judecătorești au reținut că legea nu prevede un drept al deținutului de a fi recompensat, ci o simplă posibilitate în acest sens, apreciind că alegerea recompensei unui deținut aparține, deși nu în mod discreționar, comisiei competente din cadrul penitenciarului, iar judecătorul de supraveghere a privării de libertate nu avea nici o atribuție în această privință.

Curtea a apreciat că refuzul de a-i permite reclamantului să iasă din mediul carceral pentru a participa la înmormântarea mamei sale trebuie să fie considerat o ingerință în dreptul persoanei în cauză la respectarea vieții sale de familie, garantat la art. 8 din Convenție (*Płoski împotriva Poloniei*, nr. 26761/95, pct. 32, 12 noiembrie 2002).

Curtea a apreciat că refuzul de a-i permite ieșirea din mediul carceral pentru a participa la înmormântare trebuie să fie considerat o ingerință în dreptul persoanei în cauză la respectarea vieții sale de familie, garantat la art. 8 din Convenție (Płoski împotriva Poloniei, nr. 26761/95, pct. 32, 12 noiembrie 2002); din perspectiva altei dispoziții, aceasta a recunoscut scopul legitim al unei politici de reintegrare socială progresivă a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate și, din acest punct de vedere, consideră că măsurile de acordare a permisiunii de ieșire temporară pot să contribuie la reintegrarea socială a deținutului, chiar și în cazul în care acesta a fost condamnat pentru infracțiuni săvârșite cu violență [Mastromattéo împotriva Italiei (MC), nr. 37703/97, pct. 72, CEDO 2002-VIII].

Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre referitoare la Regulile penitenciare europene (adoptată la 11 ianuarie 2006) precizează la Regula nr. 24.7 „Ori de câte ori este posibil, deținutul trebuie să fie autorizat să părăsească penitenciarul fie sub escortă, fie liber, pentru a vizita o rudă bolnavă, pentru a participa la o înmormântare sau pentru alte motive umanitare.”

Respingerea permisiunii ieșirii din penitenciar motivată de lipsa dovezii decesului unui membru al familiei nu poate fi imputată persoanei private de libertate, care s-a aflat în imposibilitate de a-și contacta familia pentru obținerea unei fotocopii a certificatului de deces (având în vedere lipsa mijloacelor bănești care să permită contactarea familiei în vederea transmiterii unei fotocopii a certificatului de deces, precum și dificultatea procedurii obținerii acesteia de către deținut de la autoritatea emitentă) neputând efectua apeluri telefonice și care, în plus, solicitase sprijin penitenciarului în demersul său de a participa la înhumare. De asemenea, trebuie reținut că deținutul fusese recompensat de cinci ori cu suplimentarea dreptului la pachet și vizită și nu fusese sancționat disciplinar.

Mai mult, nu existau documente care să susțină faptul că persoana privată de libertate a luat la cunoștință despre necesitatea prezentării fotocopiei certificatului de deces, iar dispozițiile legale nu reglementează asistența oferită persoanelor private de libertate, cazuri sociale, care nu dețin resurse financiare pentru a putea efectua convorbiri telefonice.

B. situația cazurilor de suicid în penitenciar și împrejurările decesului deținutului căruia nu i s-a acordat permisiunea de a participa la înhumarea fratelui

a) situația cazurilor de suicid în penitenciar

Conform documentelor puse la dispoziție de conducerea penitenciarului, în perioada 2016-2017, au avut loc trei sinucideri, toate survenite prin spânzurare (în lunile martie 2016, septembrie 2016 și martie 2017). În toate cele trei cazuri persoanele private de libertate au fost găsite spânzurate în grupurile sanitare, două decese având loc pe timpul zilei, iar unul pe timpul nopții.

*Cu privire la primul deces care a avut loc în anul 2016, persoana privată de libertate a fost depusă în 8 martie 2016 la Penitenciarul Rahova, iar după 14 zile s-a sinucis. Din caracterizarea personală rezultă că la momentul **evaluării nu necesita asistență psihologică**, iar din evaluarea psihologică, efectuată cu două zile înainte de sinucidere, s-a constatat că **nu prezenta dificultăți semnificative pe domeniile asistenței psihologice generale și specifice**.*

*Cu privire la cel de-al doilea deces prin sinucidere petrecut în anul 2016, persoana privată de libertate a fost depusă la 4 iulie 2016 la Penitenciarul Rahova și s-a sinucis la 14 septembrie 2016. În această perioadă a participat la 5 proiecte educaționale (conferințe, concursuri tematice). La data ultimei evaluări psihologice (11 august 2016), persoana privată de libertate **nu necesita asistență psihologică**, deși din recomandări rezulta **dispoziție afectivă predominant depresivă și dificultăți de acceptare a situației prezente**.*

Cel de-al treilea caz a fost cel al deținutului care s-a spânzurat ca urmare a respingerii permisiunii de participare la înhumarea fratelui său.

Prin urmare, având în vedere că, în cazurile de deces mai sus menționate, potrivit caracterizărilor psihologice, nu au fost identificate elemente specifice care să conducă la iminența unui act suicidar, se pune problema utilizării **cu eficiență a instrumentelor standardizate privind evaluarea riscului suicidar**.

În cazurile mai sus prezentate, a fost sesizat Parchetul de pe lângă Tribunalul Municipiului București, a fost informată Administrația Națională a Penitenciarelor, Institutul

de Medicină Legală Mina Minovici, judecătorul de supraveghere a privării de libertate, fiind apelat și numărul de urgență 112.

Conform declarației de presă susținută de Directorul general al Administrației Naționale a Penitenciarelor în data de 20.01.2017, în anul 2016 au fost înregistrate 11 cazuri de decese prin suicid (3,95 la 10.000 deținuți) față de anul 2015 când au fost înregistrate 10 cazuri la nivelul ANP.

Prin adresa nr. i/47677/PBRB/30.03.2017, conducerea Penitenciarului București Rahova a precizat că, în cazul în care se impune acordarea unei atenții deosebite în supravegherea unor deținuți, șeful de secție/șeful de tură sau oricare alt membru al personalului cu atribuții în cadrul sectorului de deținere efectuează mențiuni în carnetul postului sau alte documente operative de la nivel unități (formularul privind istoricul escortării persoanei private de libertate, procesul verbal de predare-primire a serviciului) pentru prevenirea eventualelor evenimente negative.

În ceea ce privește riscul suicidar la data vizitei, din datele puse la dispoziție de Penitenciarul București Rahova, au fost identificate **46 de persoane private de libertate cu risc suicidar**. Dintre acestea, 14 persoane erau foste consumatoare de droguri și două persoane cu autorâniri demonstrative. La data vizitei în Penitenciarul Rahova **nu se derula niciun program de grup pentru persoanele cu risc suicidar**.

Cu privire la gestionarea cazurilor complexe, conducerea penitenciarului a desfășurat demersuri în sensul monitorizării stării de sănătate și siguranță a acestor persoane prin transferul către spitalele penitenciare (Spitalul Penitenciar Jilava, Spitalul Penitenciar Mioveni, Spitalul Penitenciar Rahova). Din documentele puse la dispoziție, într-un caz recent (din luna martie 2017) ofițerul psiholog a informat directorul penitenciarului pentru dispunerea unor măsuri necesare unui climat de siguranță individuală și colectivă și pentru prevenirea unor evenimente negative cu propunerea de a informa structurile implicate în activitățile directe cu deținuții (siguranța deținerii).

Din documentele puse la dispoziție de psihologii penitenciarului s-a constatat că, în unele cazuri, s-a acordat asistență psihologică în cazul tentativelor de suicid. Cu toate acestea, **la nivelul penitenciarului managementul riscului suicidar nu reprezenta o prioritate**.

Un alt aspect constatat de echipa de vizită se referă la **lipsa strategiilor și planurilor de prevenire a suicidului în penitenciar**, mai ales că unitatea penitenciară custodia peste 900 de persoane private de libertate arestate preventiv, unde riscul suicidar este extrem de ridicat.

b) circumstanțele decesului deținutului căruia nu i s-a acordat permisiunea de a participa la înhumarea fratelui

Decesul persoanei private de libertate a avut loc în data de 16 martie 2017 pe secția unde desfășura activități de curățenie (fusesse selecționat și repartizat să presteze această activitate după transferarea sa la Penitenciarul București Rahova). Deținutul a fost găsit spânzurat de către un alt deținut în grupul sanitar al punctului de lucru curățenie unitate, la ora 10.30, a fost anunțat compartimentul medical, serviciul SMURD, au fost efectuate manevre de resuscitare, dar rămase fără răspuns. Având în vedere că la efectuarea traseului EKG s-a înregistrat linie izoelectrică, decesul persoanei private de libertate a fost declarat la ora 11.07, conform referatelor medicale ale medicilor din unitate.

Potrivit certificatului medical constatator al decesului deținutului, cauzele decesului au fost asfixie mecanică, prin spânzurare.

Conducerea Penitenciarului București Rahova a întocmit Raportul privind gestionarea incidentelor și a urmat procedura legală. Dosarul de incident constituit cu ocazia constatării sinuciderii deținutului conținea documente referitoare la producerea evenimentului (Raportul primei persoane la fața locului privind incidentul din data de 16.03.2017, Nota Raport a medicilor unității penitenciare către conducerea Penitenciarului București Rahova, declarațiile persoanelor private de libertate care desfășurau activități lucrative în acea zi).

De asemenea, dosarul conținea informările referitoare la incidentul produs către Administrația Națională a Penitenciarelor- Direcția Siguranță deținerii și regim penitenciar, judecătorul de supraveghere a privării de libertate din cadrul Penitenciarului București Rahova, Parchetul de pe lângă Tribunalul București, Inspectoratul General al Poliției Române, Direcția Generală de Poliție a municipiului București, Institutul Național de Medicină Legală Mina Minovici. Potrivit documentelor verificate, decesul deținutului a fost adus la cunoștința familiei sale (fratele său), astfel cum reiese din procesul verbal nr. 42251/16.03.2017.

În ceea ce privește supravegherea deținuților aflați la regim deschis care desfășoară activități lucrative la punctul de lucru interior „curățenie unitate”, potrivit precizărilor conducerii Penitenciarului București Rahova, persoanele private de libertate desfășoară aceste activități pe mai multe zone anumite stabilite în interiorul penitenciarului, fără a fi supravegheate în mod continuu, putându-se deplasa la și de la locul de muncă la care au fost repartizate pe traseele sau itinerariile stabilite de administrația locului de deținere.

Conform documentelor verificate, în data de 10.03.2017, în carnetul postului de pe secția E8 **existau mențiuni cu privire la faptul că deținutul necesita o supraveghere mai mare din partea personalului cu atribuții în acest sens, în scopul prevenirii producerii unui eveniment negativ** („Atenție! deținutul va fi supravegheat cu mare atenție în scopul prevenirii producerii unui eveniment negativ”).

În consecință, deținutul a fost repartizat la un punct de lucru care nu necesita supraveghere, deși în cazul acestuia existau atenționări referitoare la supravegherea sa permanentă în scopul prevenirii unui eveniment negativ. În acest context, ***se impunea ca personalul de supraveghere să întreprindă măsuri suplimentare de monitorizare constantă a deținutului cu risc suicidal***

În ceea ce privește asistența de specialitate, echipa de vizită a reținut faptul că, de la data depunerii în penitenciar (**10.02.2017**) și până în ziua decesului (16.03.2017), persoanei private de libertate **nu i-au fost evaluate nevoile de asistență educațională, psihologică, psihiatrică, socială, cunoscut fiind că persoana privată de libertate prezenta un diagnostic psihiatric**. De asemenea, deși persoana privată de libertate prezenta un diagnostic de tulburare psihiatrică, **nu exista un document medical care să ateste că era apt de muncă. Deținutul a fost selectat la data de 23.02.2017 la activități lucrative (conform procesului-verbal privind persoanele private de libertate analizate de comisia de selecționare și repartizare la muncă). Nu existau documente care să ateste consilierea psihologică a persoanei private de libertate pe parcursul celor 8 zile cuprinse în perioada 6 martie 2017 (ziua în care a fost depusă prima cerere pentru permisiunea de ieșire din penitenciar) și ultima zi din viață**. Ultima evaluare psihologică a deținutului a avut loc în data de 14 decembrie 2016 la Penitenciarul Ploiești când nu au fost identificate riscuri sau

vulnerabilități majore, persoana privată de libertate nu prezenta ideea suicidă sau alte vulnerabilități în plan psihic.

Conform dispozițiilor art. 144 alin (1) și alin. (2) și a art.144 alin. (3) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013, persoanele private de libertate au dreptul de a fi informate și consiliate psihologic în situația decesului unui membru al familiei. Administrația penitenciarului solicită deținutului datele de contact ale unui membru de familie, aparținător sau a unei alte persoane, pentru a fi încunoscute despre deteriorarea stării sale de sănătate în penitenciar.

În cazul persoanei condamnate decedate, **nu exista o evaluare psihiatrică sau indicație pentru evaluare psihiatrică**, care să fi fost realizate în anul 2017. De asemenea, **nu exista evaluare medicală, iar în fișa medicală a deținutului nu erau prezentate date privind acordul pacientului pentru administrarea medicației sau refuzul acesteia.** În luna octombrie 2016 deținutul suferise o intervenție chirurgicală și a prezentat acuze somatice, astfel că i se recomandase participarea la un grup de suport pentru bolnavii cronici, **recomandare care nu fusese urmată.**

Referitor la participarea deținutului la programele educaționale, s-a constatat, că pe parcursul anului 2016, în timpul custodierii la Penitenciarul Ploiești, acesta participase la unele concursuri tematice (de o zi), unele dintre acestea fiind finalizate fără credite.

Concluzii:

Potrivit dispozițiilor art. 25 alin. (3) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal **riscul de suicid al deținuților cu afecțiuni psihice se evaluează periodic de personalul medical și de psiholog.**

Totodată, dispozițiile art. 24 alin. (1) lit. a) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 prevăd că directorul locului de deținere poate dispune, în baza informării personalului direct implicat în activități cu deținutul, cazarea acestuia în camera de protecție dacă există un pericol iminent de autovătămare corporală sau suicid. Această măsură poate fi luată până la încetarea stării care a generat-o, dar nu mai mult de 24 de ore. Pe perioada cazării în camera de protecție, deținutul este consiliat psihologic. Înainte de expirarea celor

24 de ore, medicul și psihologul întocmesc un raport referitor la starea medicală, conduita și concluziile privind starea psihocomportamentală a respectivei persoane, pe care îl înaintează directorului penitenciarului.

Încă din anul 1995, Organizația Mondială a Sănătății a declarat că prevenirea suicidului trebuie să fie o prioritate pentru fiecare închisoare, promovând conceptul de închisoare sănătoasă, iar **reducerea numărului de suicide în penitenciare trebuie să reprezinte o prioritate internațională**. În acest sens, OMS recomandă instruirea inițială pentru tot personalul din penitenciare inclusiv pentru personalul medical și de sănătate și perfecționare anuală.

Normele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii, Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante cu privire la prevenirea sinuciderilor prevăd că:

57. Prevenirea sinuciderilor reprezintă o altă problemă care intră în competența serviciilor de îngrijire medicală din închisori. Ele trebuie să asigure sensibilizarea privind această problemă în cadrul instituției cât și dispunerea unor dispozitive adecvate.

Mai apoi, **personalul închisorilor, indiferent de munca lui, trebuie atenționat asupra semnelor riscului de sinucidere.** În acest sens trebuie notat că perioadele care preced sau urmează imediat unui proces sau, în anumite cazuri, perioadele anterioare eliberării se caracterizează printr-un risc crescut de sinucidere.

59. O persoană identificată ca prezentând un risc crescut de sinucidere trebuie plasată sub observație, oricât este necesar. Apoi, astfel de persoane nu trebuie să aibă un acces ușor la obiecte care să le permită să se sinucidă (barele de la ferestrele închisorilor, sticlă spartă, curele sau cravate etc.).

Trebuie luate măsuri pentru asigurarea unui flux de informații atât în cadrul unei instituții date cât și, dacă este necesar, între instituții (mai precis între respectivele servicii medicale de îngrijire) privind persoanele care au fost identificate ca reprezentând un potențial risc.

În contextul celor menționate anterior, se **impune instruirea personalului din cadrul unității penitenciare cu privire la semnele riscului de sinucidere.**

Studiile internaționale confirmă că **printre cei mai importanți factori de risc ai suicidului în închisoare sunt tulburarea depresivă, tentative de suicid în istoricul personal și stresori psihologici contextuali care acționează ca factori precipitatori.**

De aceea, se **impune evaluarea statusului mental cu atenție, cu instrumente validate științific inclusiv pentru depresie cât și în momentele de stres ridicat pentru persoane private de libertate, precum decesul unei rude.**

Conform recomandărilor organismelor internaționale, **prevenirea suicidului trebuie să fie o responsabilitate și o muncă colaborativă a personalului administrativ, de pază și clinic și trebuie să fie o prioritate pentru fiecare penitenciar.** Cu privire la programele de prevenție acestea trebuie să includă toate aspectele de la identificare, screening, evaluare, tratament, intervenții și instruire pentru personalul medical și cel de la pază.

Monitorizarea medical-psihologică a persoanelor cu risc crescut de suicid este necesară chiar și atunci când acestea sunt transferate de la alt penitenciar. **Recomandările specialiștilor sunt ca persoanele cu risc suicidar să nu fie cazate singure și să li se acorde o monitorizare constantă, ceea ce nu s-a întâmplat în cazul deținutului care s-a sinucis. Deși prezenta o vulnerabilitate, acestuia i s-a permis să presteze activități lucrative într-un sector fără supraveghere.**

Pe cale de consecință, urmarea vizitei efectuate s-a constatat **lipsa programelor de grup pentru persoanele cu risc suicidar, a unei strategii de prevenire a suicidului precum și a unor instrumente standardizate de evaluare a riscului suicidar, având în vedere că erau identificate în această situație 46 de persoane private de libertate.**

Cât privește recurgerea la gestul suicidal al deținutului căruia i s-a respins permisiunea de ieșire din penitenciar pentru a participa la înhumarea fratelui, apreciem că în situația acestuia se impunea o gestionare a stării sale emoționale și o supraveghere suplimentară, cu atât mai mult cu cât existau recomandări în acest sens. În acest context, menționăm că, nu existau documente care să ateste consilierea psihologică, în cazul decesului membrului familiei a persoanei private de libertate pe parcursul perioadei cuprinse între ziua în care a fost depusă prima cerere pentru permisiunea de ieșire din penitenciar și ultima zi din viață, nu i-au fost evaluate nevoile de asistență educațională, socială, psihiatrică cunoscut fiind că prezenta un diagnostic psihiatric. De asemenea, nu exista evaluare medicală, iar în fișa

medicală a acestuia nu erau prezentate date privind acordul pentru administrarea medicației sau refuzul acesteia și niciun document medical care să ateste că era apt de muncă.

3. Recomandări

Având în vedere cele de mai sus, în temeiul art. 29¹¹ alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Avocatul Poporului

RECOMANDĂ

conducerii Penitenciarului București Rahova

să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. aducerea la cunoștința deținuților a soluției comisiei de acordare a recompenselor pe bază de semnătură;

2. sprijinirea persoanelor private de libertate (cazurile sociale) în contactarea familiei pentru obținerea documentelor care certifică decesul unui membru al familiei cu ajutorul asistentului social;

3. consilierea psihologică a persoanelor condamnate, în situația decesului unui membru al familiei pentru a identifica deprimarea sau ideea/intenția suicidară;

4. evaluarea medicală pentru selecționarea la muncă a deținuților cu afecțiuni psihice și întocmirea unui înscris medical care să ateste că aceștia sunt apti de muncă.

5. consilierea psihologică a deținuților cu risc suicidar, a celor cu autoagresiuni și violență crescută și derularea până la sfârșitul anului 2017 de programe de grup pentru persoanele cu risc suicidar ;

6. instruirea frecventă a personalului din cadrul unității penitenciare, indiferent de activitatea prestată, cu privire la recunoașterea, înțelegerea și abordarea semnelor comportamentului cu risc suicidal pentru personalul care ia contact cu deținuții, iar pentru personalul clinic, instruirea cu privire la folosirea scalelor de evaluare a riscului suicidar,

precum și procedura de urmat în astfel de situații; instruirea urmează a fi realizată în termen de 1 an de la data primirii recomandării Avocatului Poporului;

7. asigurarea unei supravegheri corespunzătoare a deținuților cu risc suicidar în vederea preîntâmpinării unor eventuale acțiuni suicidare;

8. achiziționarea și aplicarea instrumentelor psihologice standardizate pentru evaluarea riscului suicidar.

RECOMANDĂ

Directorului General al Administrației Naționale a Penitenciarelor

să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. inițierea propunerii de modificare a prevederilor legale, în sensul reglementării **dreptului** permisiunii de ieșire din penitenciar în cazul decesului unui membru al familiei, cu obligarea autorității penitenciare de a întreprinde diligențele necesare obținerii informației asupra decesului membrului familiei;

2. încheierea unui Protocol de colaborare între Administrația Națională a Penitenciarelor și Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date pentru comunicarea facilă a informației referitoare la decesul rudelor deținuților;

3. inițierea propunerii de modificare a prevederilor legale, ca în situații excepționale (spre exemplu, decesul unui membru al familiei în cazul unui deținut fără mijloace bănești, care în ultimele 30 de zile nu au avut în contul personal sume de bani disponibile), autoritatea penitenciară să sprijine contactul telefonic cu familia;

4. gestionarea cu prioritate și eficientizarea colaborării echipei multidisciplinare (medic-psiholog) în cazurile persoanelor private de libertate cu tulburări psihice și a celor cu risc suicidar din unitățile penitenciare, în scopul evaluării și tratării de urgență în Spitalele Penitenciare și a intervențiilor psihosociale, cunoscându-se legătura puternică între tulburarea psihiatrică și riscurile de suicid în penitenciare;

5. elaborarea și implementarea unor Strategii de Prevenire a Suicidului în mediul penitenciar, dezvoltarea de programe antisuicid care să includă materiale scrise, video, teste, având în vedere că la nivelul Penitenciarului București Rahova managementul riscului suicidar nu reprezenta o prioritate, iar lipsa strategiilor și planurilor de prevenire a suicidului în penitenciar pot avea drept consecință creșterea numărului de suicide în penitenciare.

București, 3 iulie 2017